Participatie- en communicatieproces bij de Transitievisie Warmte Gemeente Meierijstad

Een terugblik op de aanpak en aanbevelingen voor het vervolg

Datum

Oktober 2021

Opdrachtgever

Gemeente Meierijstad

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4

2 Visie op participatie 5

2.1 Vroegtijdig betrekken 5

2.2 Gelaagde aanpak 5

2.3 Participatie bij visievorming 6

3 Opzet van het proces 8

3.1 Uitgangspunten 8

3.2 Inrichting van het proces 8

3.2.1 Voorbereidingsfase 9

3.2.2 Analysefase: 9

3.2.3 Concept- en besluitvormingsfase 9

3.3 Inrichting van het publieke spoor 10

3.4 Participatie tijdens de coronapandemie 10

4 Fase 1: Voorbereiding 12

4.1 Inhoud kan niet zonder betrokken stakeholders, betrokken stakeholders niet zonder inhoud 12

4.2 Inrichting van een participatieproces en startgesprek met de raad 13

5 Fase 2: Analyse 14

5.1.1 Bewonersbrief (december 2020) 14

5.1.2 Live-vragenuur Youtube en Facebook 14

5.1.3 Communicatie richting inwoners 15

5.1.4 Website van de gemeente 15

5.1.5 Online vragenlijst 15

5.1.6 Bewonersavonden op 4 en 11 februari 2021 17

5.1.7 Eerste bijeenkomst klankbordgroep (4 maart 2021) 18

6 Fase 3: Conceptfase 19

6.1 Participatie- en communicatieaanpak voor de zomer (mei t/m juli 2021) 19

6.1.1 Gesprekken met wijk- en dorpsraden - juni en juli 2021 19

6.1.2 Een bewonersbrief (juni 2021) 20

6.1.3 Algemene informatieavond, voor de inwoners van de zes wijken op de shortlist (15 juli) 20

6.1.4 De tweede bijeenkomst van de klankbordgroep (19 juli 2021) 21

6.2 Participatie- en communicatieaanpak na de zomer (augustus t/m oktober 2021) 21

6.2.1 Een ansichtkaart voor de inwoners van de potentiële startwijken (september) 22

6.2.2 Straatgesprekken in de Bunders (Donken en Laren) en in Oranjewijk/Dorsveld, (18 september) 23

6.2.3 Twee inloopavonden: 21 september voor de Bunders (Donken en Laren), 28 september voor Oranjewijk/Dorsveld 23
6.2.4 Een digitale bewonersavond (5 oktober) 24
6.2.5 Een vragenlijst, specifiek opgesteld voor de bewoners van de potentiële startwijken (13 september t/m 6 oktober 2021) 24
7 Participatie- en communicatieaanpak november 2021 – januari 2022 26
8 Observaties en aanbevelingen met betrekking tot participatie en communicatie in het vervolgproces 27
8.1 Vroegtijdig betrekken wordt gewaardeerd, maar nog veel is onduidelijk 28
8.2 Veel bekende en onbekende gezichten: besteed zorg aan herhaling 28
8.3 Communicatie, communicatie, communicatie! 29
8.4 Kies een diverse aanpak, digitaal en fysiek 29
8.5 Kies een aanpak die aansluit bij de wijk 30
8.6 Verschillende thema's, maar allemaal duurzaamheid 31

1 Inleiding

Het klimaat verandert. Fossiele brandstoffen raken op. We zien steeds beter wat de gevolgen hiervan zijn op ons en onze leefomgeving. In 2015 zijn internationale klimaatafspraken gemaakt in Parijs. Nederland heeft deze afspraken uitgewerkt in het Klimaatakkoord. Het doel is om uiterlijk in het jaar 2030 49% minder CO2 uit te stoten dan we in 1990 deden.

Gemeenten zijn een cruciale schakel in het geheel: alle deelonderwerpen van de verduurzamingsopgave (energietransitie, klimaatadaptatie, circulariteit, vergroening) komen hier – op hun grondgebied – samen. Zo ook de afstemming met mensen die het direct raakt: de inwoners en de andere belanghebbenden. Dat heeft met reden een voordeel: gemeenten weten immers het best wat er lokaal kan en wat de lokale gemeenschap aan kan. Maar die medaille heeft ook de keerzijde van in de frontlinie staan van de maatschappelijke discussie. Dat is een complexe en gevoelige opdracht. Zo ook voor de gemeente Meierijstad.

De gemeente Meierijstad werkte in 2021 aan een Transitievisie Warmte (TVW). Daarin geeft ze aan hoe de gebouwde omgeving uiterlijk 2050 van het aardgas af is. Hierbij lag er een nadrukkelijke koppeling tussen de inhoud van de opgave en draagvlak voor de uitkomst. De gemeente pakte de participatie en communicatie al bij de visievorming op en bevindt zich daarmee in de landelijke voorhoede. Kennis en inzichten van bewoners, bedrijven en andere organisaties (zoals scholen, welzijns- en zorginstellingen e.d.) werden benut omdat dit toegevoegde waarde oplevert voor de visievorming.

De technisch-inhoudelijke analyse voor deze Transitievisie Warmte werd uitgevoerd door W/E Adviseurs. Awareness heeft, in nauwe samenwerking met hen en de gemeente, het participatieve deel van het onderzoek voor haar rekening genomen. Doel van de aanpak was het opbouwen van vertrouwen en een gedeeld en gedragen inzicht van wat haalbaar is. In dit rapport lichten we de inrichting van het proces, het verloop van de participatie en de uitkomsten toe. Dit rapport is daarmee een verdieping op wat er over participatie en communicatie is opgenomen in de Transitievisie Warmte.

2 Visie op participatie

De warmtetransitie is zo ingrijpend dat participatie absolute noodzaak is. Discussies over duurzaamheid en de energietransitie verzanden nogal eens in een gepolariseerd debat. Dat doet geen recht aan de vele, en vaak genuanceerde meningen die er ook zijn. Uit diverse enquêtes komt naar voren dat mensen vaak in ruime meerderheid voor klimaatmaatregelen zijn, maar moeite hebben met de impact van concrete plannen. De meest uitgesproken meningen bepalen dan al snel de toon van het gesprek. In onze benadering van participatie is er ruimte voor alle visies en meningen die er leven.

Maatwerk in participatie houdt ook rekening met hoe intensief mensen betrokken willen zijn. Niet iedereen zal zich even fanatiek in de discussie mengen, maar iedereen wil zich wel gehoord weten. Als het gaat om het betrekken van mensen bij de transitie naar aardgasvrij wonen is het dus van belang een aanpak te kiezen waarin verschillende mogelijkheden om deel te nemen zijn meegenomen, zodat iedereen op een passende manier kan meedoen.

Draagvlak ontstaat als betrokkenen ervaren dat zij invloed op de plannen hebben en als zij (kunnen) begrijpen waarom besluiten uitvallen zoals ze genomen worden – ook als de uitkomst voor hen minder gunstig is. Daarvoor is goed contact tussen alle betrokkenen nodig. Heldere communicatie en uitnodigende participatie zijn de middelen om dat te bevorderen, met als inzet er samen uit te komen.

2.1 Vroegtijdig betrekken

Op basis van bovenstaande principes, richtten we het participatieproces in voor Meierijstad. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat we al vroeg startten: waar de meeste gemeentes bewoners pas betrekken bij de WUP's (de uiteindelijke uitvoering van de TVW) kozen we er in Meierijstad voor inwoners al te betrekken bij de visievorming.

De vroegtijdige inzet op participatie is tweeledig. Allereerst hecht de gemeente er waarde aan dat er niet slechts over mensen of voor mensen gesproken wordt, maar dat zij mee kunnen doen en mee kunnen praten over onderwerpen die hun directe leefwereld raken. Aardgasvrij wonen is zo'n thema.

Daarnaast wil de gemeente de kansen die deze transitie biedt aangrijpen voor een bijdrage aan integrale verduurzaming van de gemeente. Klimaatadaptatie en circulariteit zijn voorbeelden van thema's die we zoveel mogelijk tegelijk willen realiseren. Dit noemen we koppelkansen. Naast inhoudelijke koppelkansen zijn ook issues die op wijk- en buurtniveau spelen belangrijk. Wanneer de TVW voorbijgaat aan wat bewoners en bedrijven belangrijk vinden dan lopen we het risico dat de transitie strandt. Daarom vormt participatie een heel belangrijk onderdeel van de TVW. Het is zelfs een (rand)voorwaarde waaraan voldaan moet worden om tot een robuuste TVW te komen.

Door deze koppelkansen en de participatieaanpak integraal mee te nemen en uit te werken in praktische handvatten zorgen we voor een robuuste TVW die een stevige basis vormt voor de wijkuitvoeringsplannen.

2.2 Gelaagde aanpak

Voor het betrekken van belanghebbenden wordt vaak één participatieniveau gekozen: één van de treden uit de participatieladder. In de praktijk is dat ene niveau vaak te beperkt. Bij zo'n 'one size fits is all' aanpak ligt 'participatiefrustratie' al snel op de loer. Niet elke belanghebbende kan, moet of wil even intensief betrokken zijn. Kies je voor een aanpak waarop iedere belanghebbende op dezelfde manier mee moet doen, dan wordt de ene

participant overvraagd en geacht meer te participeren dan zij zelf mogelijk willen en kunnen, terwijl de ander het juist niet intensief genoeg vindt en het gevoel krijgt niet gehoord te worden.

Bij de TVW werkten we daarom volgens het principe van gelaagde participatie, waarbij verschillende groepen gelijktijdig participeren. Elk op een passend participatieniveau en met een daarbij horende verwachte en gewenste inzet. Het grote voordeel van deze gelaagde benadering is dat elke (groep) stakeholder(s) op maat betrokken kan zijn, passend bij belang en ruimte voor beïnvloeding van een plan. Het verkleint de kans op participatiemoeheid en leidt tot betere plannen met meer draagvlak

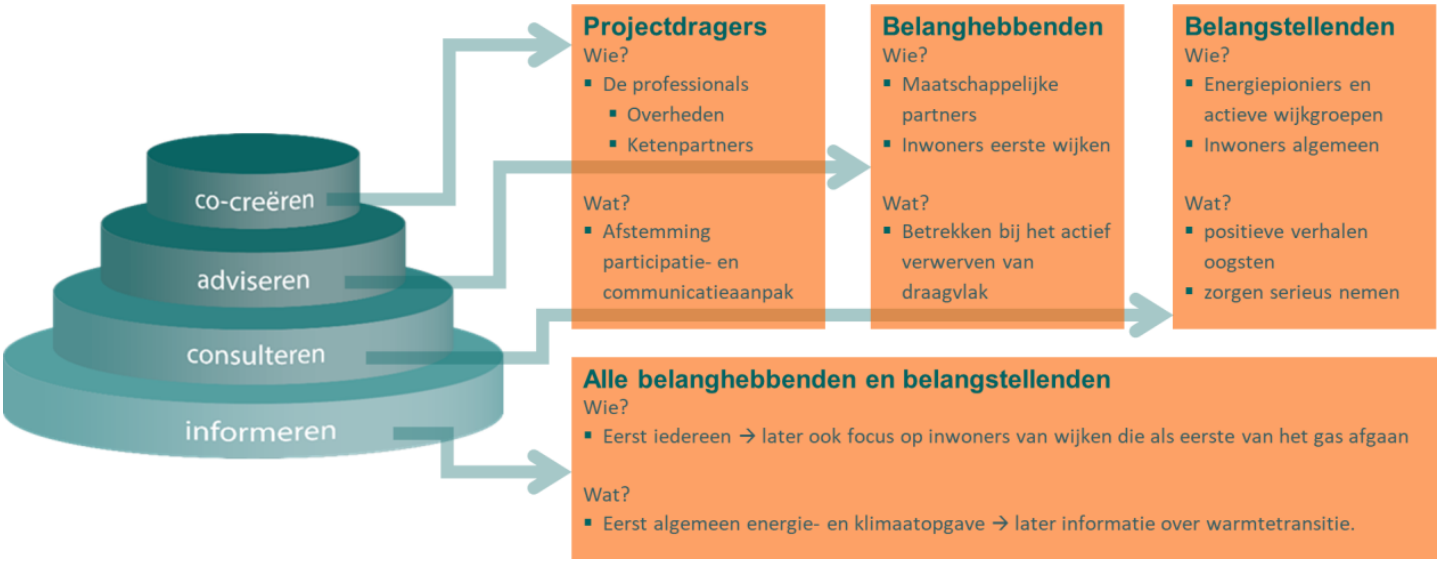
Door het toepassen van gelaagde participatie (maatwerk per doelgroep) kunnen we beter inspelen op karakteristieken van de wijk en op hoe intensief mensen betrokken willen en kunnen zijn. Het biedt ook kansen voor de betrokkenheid van inwoners die graag aan de slag willen in/met hun wijken, of het nu gaat om de TVW of andere behoeften als bijvoorbeeld de omgevingskwaliteit. Door dit nu al mee te nemen leggen we een basis voor draagvlak om als eerste wijk(en) na 2021 met een WUP aan de slag te gaan. Ook kunnen we zo voorlopers met ambities betrekken en met hen initiatieven opstarten. Dat levert mooie showcases op voor participatie en energie-innovatie, die weer als voorbeeld voor anderen kunnen dienen.

Daarnaast kan iedereen van meet af aan meekijken en horen welke andere belangen er allemaal spelen. Dit draagt bij aan het begrip van de complexe keuzes die een rol spelen en helpt een beeld te krijgen van wat wel of niet realistisch is. Dat voorkomt teleurstelling als verwachtingen te hoog gespannen zijn. Tegelijkertijd kan dit meekijken ook juist tot nieuwe ideeën en oplossingen leiden, waardoor misschien juist meer mogelijk blijkt te zijn dan vooraf verwacht. Dat versterkt de kwaliteit van de visie.

De participatie is erop gericht mensen te betrekken bij dat wat in hun belangstelling ligt en waar zij echte invloed op kunnen hebben. We maken daarvoor gebruik van het verschil tussen de visieontwikkeling nu en de concrete uitwerking ervan in wijkuitvoeringsplannen na 2021.

2.3 Participatie bij visievorming

Zoals omschreven kent participatie verschillen in betrokkenheid, in intensiteit en in rollen. In onderstaande afbeelding zijn deze verschillen nader uitgewerkt.

Tijdens het proces om te komen tot een TVW lagen grote systeemvragen voor, waar bewoners, maar vooral professionele stakeholders belangen hadden. Het ging om afwegingen met een grote impact voor alle betrokkenen, omdat er grote financierings- en planningsvraagstukken aan vast zitten die vaak alleen op wijkniveau zijn in te vullen. Inwoners(vertegenwoordiging) die op visieniveau mee wilden denken, namen we mee in een adviserende rol. Daarbij waren we, net als bij alle andere stakeholders in deze fase, duidelijk over het doel van de visie en dat detailvorming en -vragen later in het proces komen bij de WUP's. De invloed van individuele inwoners was daardoor in deze fase van visievorming lastig te honoreren.

In de periode die lag tussen de oplevering van versie 0.1 en versie 0.5 werd duidelijk welke wijken mogelijk rond 2030 van het gas afgaan en voor welke wijken dat nog verder in het verschiet ligt. Zodra we, na een zorgvuldig afwegingsproces, zicht kregen op wijken die zich het beste lenen om als eerste een traject aan te bieden voor het uitwerken van een WUP, werden de inwoners(vertegenwoordiging) daar actief als belanghebbenden in de participatie bij betrokken.

3 Opzet van het proces

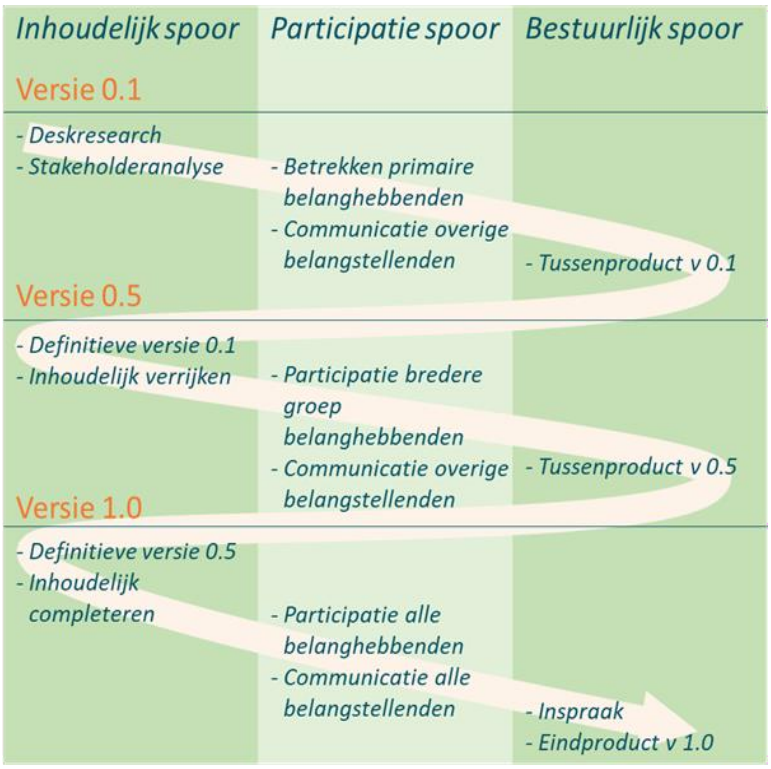
3.1 Uitgangspunten

Om inwoners en andere belanghebbenden goed mee te nemen is voor een aanpak gekozen in drie sporen:

- Het Inhoudelijk spoor, waarbij de focus ligt op het in beeld brengen en analyseren van alle technische informatie op basis waarvan de uiteindelijke inhoudelijke keuzes mede bepaald worden. Dit onderzoek is uitgevoerd door W/E Adviseurs.
- Het Participatie spoor, waarin we belanghebbenden en belangstellenden tijdig informeerden over en betrokken bij de visievorming. Dit onderdeel was voor rekening van Awareness.
- Het Bestuurlijke spoor, waarin de nadruk lag op het tijdig informeren van college en de gemeenteraad over het proces en de resultaten tot en met het besluitvormingsproces.

Alle drie de sporen werden natuurlijk in nauwe afstemming met en onder regie van de gemeente Meierijstad uitgevoerd.

In een figuur ziet het proces er als volgt uit:

In dit rapport richten we ons op de werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het participatiespoor. Voor een uitwerking van de gecombineerde aanpak verwijzen we naar de Transitievisie Warmte Gemeente Meierijstad.

3.2 Inrichting van het proces

In het proces om te komen tot een Transitievisie Warmte werkten we in drie fases:

1. Voorbereidingsfase: in deze fase
2. Analysefase
3. Concept- en besluitvormingsfase

We lichten ze hier kort verder toe:

3.2.1 Voorbereidingsfase

In deze fase is een eerste analyse uitgevoerd van de gebouwenvoorraad in de gemeente (woningen en utiliteit) en het reisplan richting visievorming. Voor wat betreft participatie en communicatie werden verkennende gesprekken gevoerd met spelers binnen de gemeentelijke organisatie en werd het plan van aanpak opgesteld voor het verdere proces.

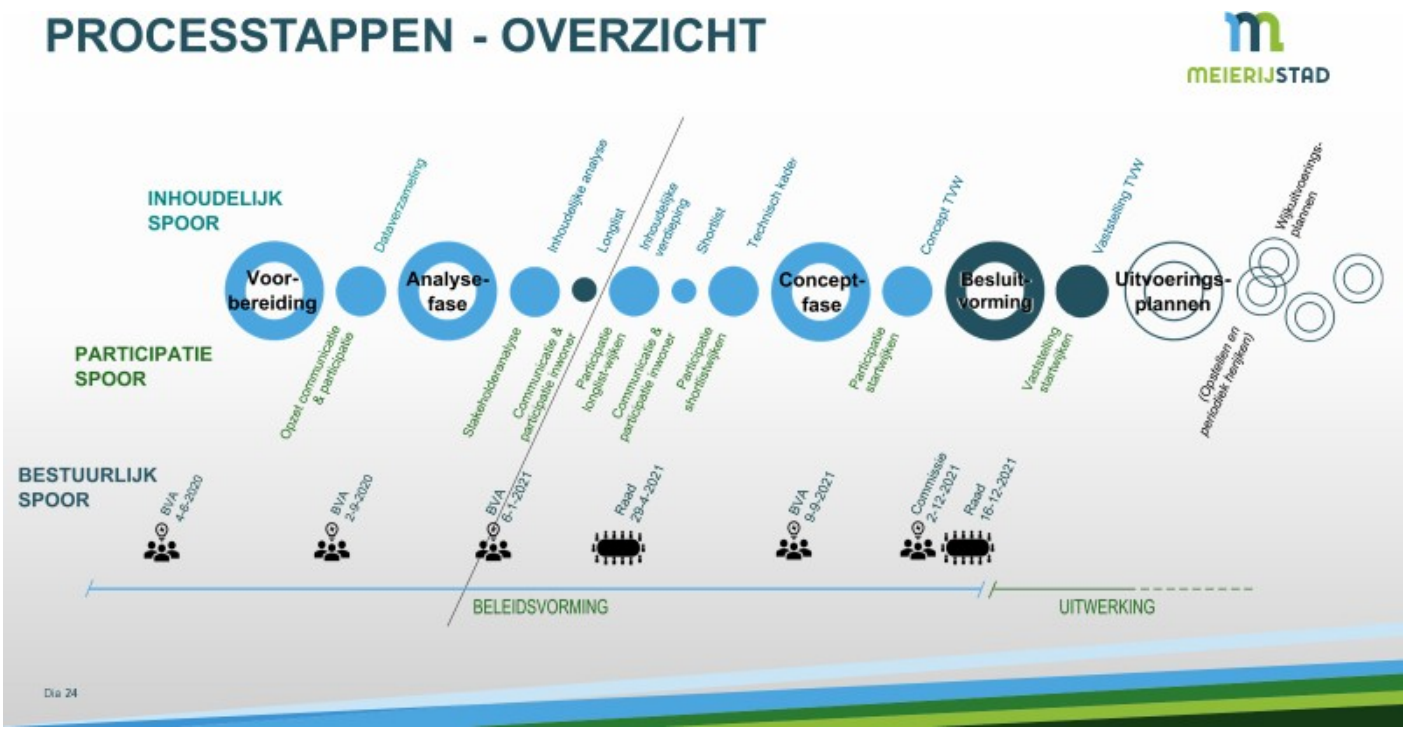
3.2.2 Analysefase:

In deze fase werd een eerste verkenning uitgevoerd van alle wijken en werden passende warmtescenario's bepaald. Op basis daarvan zijn 22 wijken geselecteerd die het meest in aanmerking komen om als eerste een plan uit te werken voor het afschakelen van aardgas. Dit is de longlist. Van die wijken hebben we extra informatie verzameld en zijn we gestart met bewoners te informeren over het traject en het proces van de TVW en hun bereidheid om mee te werken gepeild. Hiervoor is een vragenlijst uitgezet en zijn bewonersavonden georganiseerd. De analyses leverden inhoudelijke criteria op voor een afwegingskader, die we hebben aangevuld met informatie uit gesprekken, vragenlijsten en de Leefbaarheidsmonitor. Op basis van de uitkomsten daarvan, gecombineerd met al bestaande kennis over de wijken, hebben we een selectie van wijken bepaald uit de longlist waarmee in fase 3 (concept en besluitvorming) vervolgstappen werden gezet.

3.2.3 Concept- en besluitvormingsfase

In deze laatste fase van de TVW gingen we verder in gesprek met de inwoners van de twee potentiële startwijken. Ook toetsten we de technische aspecten per wijk. Doel was om enkele wijken te vinden die vanaf 2022 niet onwelwillend staan tegenover het meewerken aan een wijkuitvoeringsplan (WUP). Ook werkten we in deze fase aan een definitieve Transitievisie Warmte.

De stappen die we in dit proces zetten, zien er als volgt uit:

3.3 Inrichting van het publieke spoor

In het publieke spoor zetten we de volgende stappen:

Processchema

Fase 1: Voorbereiding

- Stakeholderanalyse
- Opzet communicatie en participatie

Fase 2: Analyse

- Participatie en communicatie gemeente-breed
- Participatie en communicatie longlistwijken
- Participatie en communicatie shortlistwijken

Fase 3: Concept

- Participatie en communicatie mogelijke startwijken

In de volgende hoofdstukken omschrijven we per fase de aanpak en uitkomsten.
Een overzicht van alle participatieacties, met datum, doel en aantal deelnemers, is terug te vinden in bijlage 1.

3.4 Participatie tijdens de coronapandemie

Gelijktijdig met de start van de werkzaamheden aan de Transitievisie Warmte, belandden we in een wereldwijde pandemie. Deze zorgde ervoor dat we de afgelopen anderhalf jaar de participatie voornamelijk digitaal moesten organiseren: alleen in september 2021 was het weer mogelijk een aantal bijeenkomsten fysiek te organiseren. Omdat de maatregelen tegen het coronavirus meermaals veranderden, hebben we onze aanpak een paar keer moeten herzien.

Uiteindelijk hebben we als gevolg hiervan ervoor moeten kiezen de aanpak vooral te laten bestaan uit digitale sessies. Het was helaas niet mogelijk om, zoals eerder bedacht, vaker fysieke bijeenkomsten te organiseren, mensen op straat te ontmoeten of bijvoorbeeld debatten op scholen te organiseren.

Hoewel de aanpak hierdoor mogelijk minder optimaal was dan buiten coronatijd, zorgde het er ook voor dat we, samen met de inwoners van Meierijstad, ontdekten wat het betekende om participatie voornamelijk digitaal te organiseren. Het zorgde ook dat er andere mensen aansloten: meermalen hoorden we van deelnemers dat zij juist aansloten omdat de bijeenkomst digitaal was: bij een fysieke bijeenkomst hadden zij mogelijk niet meegedaan. Hoewel het proces anders liep dan van tevoren gedacht, hebben we door dit proces goede lessen geleerd voor toekomstige processen. We adviseren voor die processen dan ook gebruikt te maken van de positieve combinatie van fysieke en digitale activiteiten.

4 Fase 1: Voorbereiding

Ook bij het vormgeven van een participatieaanpak vragen complexe opgaven om duurzame oplossingen. Die ontstaan pas als mensen op een goede manier betrokken worden. Dat lukt alleen als er een goede balans is tussen kennis van de inhoud en de invloed die deze kennis heeft op stakeholders en wat zij inbrengen. Door vanaf de start van het proces deze twee zaken te ontwikkelen, groeit de samenhang. Dat versterkt het draagvlak voor het proces en de acceptatie van de uiteindelijke uitkomst.

Om te zorgen dat er gezamenlijk draagvlak voor de uiteindelijke keuzes kan ontstaan, hebben we in deze eerste fase stilgestaan bij de inrichting van het proces. Dit voorkomt dat mensen mogelijk teleurgesteld afhaken. Vragen die hielpen bij de inrichting van het proces zijn:

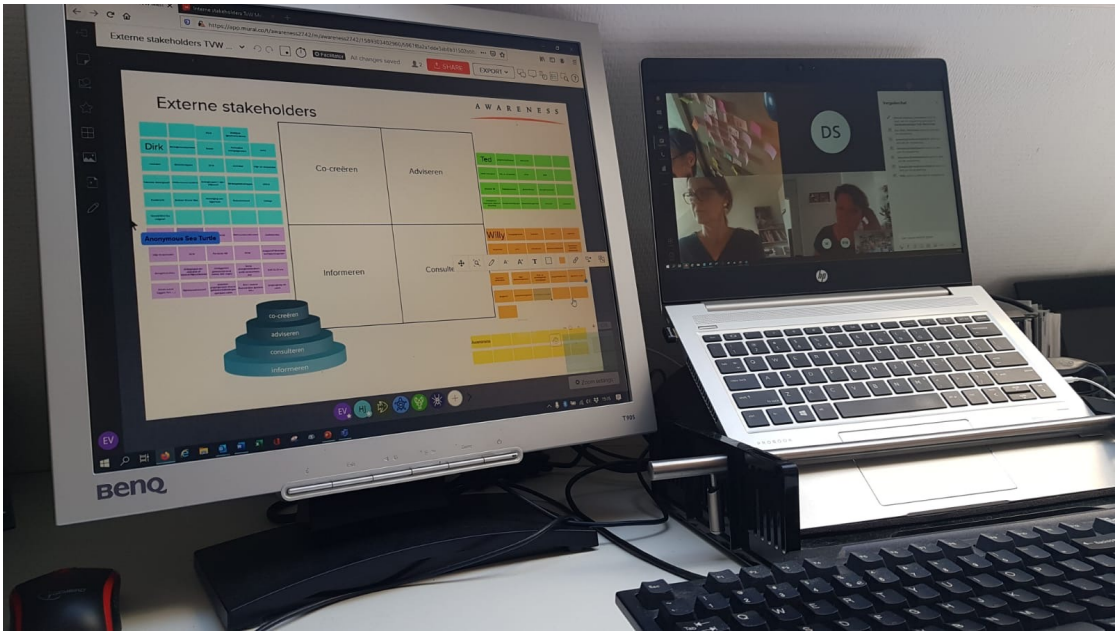
- Wie zijn stakeholders bij een bepaald plan, idee of initiatief?
- Waarom willen we dat stakeholders participeren?
- Welke ruimte is er om te participeren?
- Wat is het doel van de participatie?
- Hoeveel ruimte biedt de initiatiefnemer aan deelnemers om invloed uit te oefenen?
- Welke inhoudelijke issues spelen een rol?
- Welke stakeholders willen we wanneer en met welke intensiteit betrekken?
- En (hoe) willen stakeholders dat zelf ook?

Op basis van de antwoorden op deze vragen werd de verdere aanpak bepaald. De te kiezen aanpak hing af van de opgave en de betreffende (groep) stakeholders. Daarnaast vroeg het dat de initiatiefnemer van het participatieproces ook heldere kaders schetsten voor de deelnemers. Zo was voor iedereen bij de start helder waar het wel en waar het niet over gaat. Dat komt het participatieproces ten goede.

4.1 Inhoud kan niet zonder betrokken stakeholders, betrokken stakeholders niet zonder inhoud

In de voorbereidingsfase zijn gesprekken gevoerd om de uitgangssituatie in kaart te brengen. We spraken met collega's uit het team van duurzaamheid, de afdeling communicatie en de wijkadviseurs. Zo kregen we een beeld van de wensen, mogelijkheden en kansen met betrekking tot de aanpak voor participatie- en communicatie bij het opstellen van de TVW.

Ook organiseerden we in mei 2020 een digitale stakeholderanalyse met de leden van het kernteam. Om een goede participatieaanpak op te kunnen zetten, is het namelijk van belang te weten wat er speelt, hoe deze zaken de diverse stakeholders raken en op welke manier deze issues in het participatieproces moeten worden ingebracht. Goede participatie en communicatie staat of valt daarnaast bij het goed in beeld hebben van de juiste stakeholders en hun belangen. Weten we wie zij zijn, wat hen drijft en welke thema's voor hen ertoe doen? Pas toen dat goed in beeld was, konden we kiezen voor de beste aanpak van de participatie en communicatie.

Op basis van deze analyse is een memo opgesteld (zie bijlage 2) waarin een advies is gegeven over de te betrekken stakeholders en het gekoppelde participatieniveau.
Op basis van deze stakeholderanalyse is de aanpak voor communicatie- en participatie verder aangescherpt.

4.2 Inrichting van een participatieproces en startgesprek met de raad

Op basis van de gesprekken en de stakeholderanalyse, is een participatie- en communicatie opzet opgesteld, die op 2 september 2020 met de gemeenteraad besproken is tijdens een startgesprek. In de bijhorende startnotitie (zie bijlage 3) is de strategie voor de aanpak nader uitgewerkt.

.

5 Fase 2: Analyse

In deze fase zijn in het publieke spoor participatie en communicatieactiviteiten uitgevoerd. De inbreng die op deze wijze is opgehaald, is als criterium meegewogen in het bepalen van de shortlistwijken.
In deze fase zijn de volgende activiteiten ondernomen:

Nadat de longlistwijken zijn bepaald, hebben we de volgende participatie-acties uitgevoerd:

1. een *bewonersbrief* verstuurd naar alle bewoners (december 2020), met een toelichting op het project Meierijstad Aardgasvrij en hoe men hierbij betrokken wordt. (Bijlage 4)
2. *Live-vragenuur:* bewoners hebben de gelegenheid gekregen vragen te stellen over de warmtetransitie aan de gemeente. (hier terug te kijken: https://youtu.be/xBs5NXiMY1w) (5 januari 2021)
3. *Publicaties* in de lokale pers en via *social media* zijn geplaatst met als doel bewoners te informeren over de warmtetransitie.
4. de *duurzaamheidssite* van de gemeente is als centraal punt in de informatievoorziening ingezet en alles wat te maken had met aardgasvrij wonen, werd geplaats op www.meierijstad.nl/aardgasvrij
5. een *vragenlijst* opengesteld: voor de bewoners van de longlistwijken is een specifieke vragenlijst uitgewerkt; voor de overige bewoners een wat meer algemene. (februari 2021) (Bijlage 5a + 5b)
6. Twee *bewonersavonden* zijn georganiseerd voor particuliere woningbezitters. (Bijlage 6)
7. een *klankbordgroep* samengesteld uit verschillende maatschappelijke belangen reflecteert op de inzichten die tijdens dit proces worden opgegaan en geeft de gemeente suggesties mee vanuit hun eigen perspectief.

Vanwege de coronamaatregelen hebben alle bijeenkomsten digitaal plaatsgevonden. Om dezelfde reden konden geplande fysieke activiteiten om inwoners bij het vormgeven van de Transitievisie Warmte te betrekken, zoals pop-up straatactie en vragenlijsten, helaas niet doorgaan. Ondanks deze beperkingen hebben behoorlijk wat inwoners van Meierijstad aan een of meer van de participatiemomenten deelgenomen.

5.1.1 Bewonersbrief (december 2020)

Naar aanleiding van de *bewonersbrief* hebben meerdere bewoners zich bij de gemeente gemeld. Sommige bewoners willen concreet stappen zetten in hun wijk. Enkele reacties bestonden uit aanbod van experts om bepaalde oplossingen voor de warmtevoorziening te promoten. Ook hebben enkele experts uit de gemeente zich aangeboden om te helpen in het proces. Daarnaast meldde zich ook veel inwoners met vragen en zorgen. Met alle personen die zich hebben gemeld, is telefonisch contact geweest. De gemeente voerde vervolggesprekken om na te gaan op welke wijze bewonersinitiatieven ondersteund kunnen worden.

5.1.2 Live-vragenuur Youtube en Facebook

Het live-vragenuur op Youtube en Facebook (https://youtu.be/xBs5NXiMY1w) trok ongeveer 200 deelnemers. Zij stelden vragen over de alternatieven voor aardgas, de aanpak en vooral wat het hen als bewoners gaat kosten. Binnen de beperkte tijd van het vragenuur is op een deel van de vragen antwoord gegeven. Alle gestelde vragen (ook die niet tijdens het vragenuur aan bod zijn gekomen) zijn na afloop per onderwerp gebundeld, beantwoord en in een Q&A-lijst op de duurzaamheidswebsite van de gemeente gepubliceerd.

5.1.3 Communicatie richting inwoners

Door middel van communicatie is bijgedragen aan het informeren van inwoners over de Transitievisie Warmte en is de opkomst bevorderd van de digitale informatieavonden die voor hen werden georganiseerd. Naast de gemeentelijke duurzaamheidswebsite en de gebruikelijke gemeentelijke publicaties is het live-vragenuur digitaal op Youtube beschikbaar gemaakt en is in een vlog van de wethouder verwezen naar de informatieavonden voor bewoners.

5.1.4 Website van de gemeente

Op de gemeentelijke website (www.meierijstad.nl/aardgasvrij) is alle informatie over Meierijstad Aardgasvrij permanent beschikbaar gemaakt en voortdurend geactualiseerd. Zo konden hier alle antwoorden op gestelde vragen worden teruggelezen, werden de bijeenkomsten hier aangekondigd, was het mogelijk zich aan te melden voor een van de bijeenkomsten en te bewonersvragenlijst in te vullen.

5.1.5 Online vragenlijst

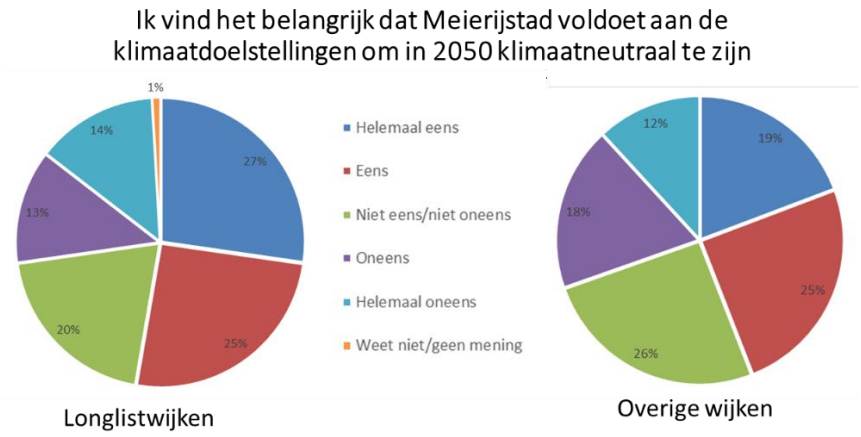
Via een online vragenlijst (bijlage 5) is gedurende drie weken in februari het draagvlak gepeild onder de inwoners van Meierijstad. Daarbij is gebruik gemaakt van de inmiddels beschikbare selectie van longlistwijken. De vragenlijst is via de gemeentelijke communicatiekanalen onder de aandacht gebracht. Via een postcodecheck kwamen inwoners van longlistwijken in de uitgebreide versie van de vragenlijst terecht. Hierin werd hun mening gevraagd over de beleving van hun wijk, hun visie op aardgasvrij in het algemeen en hun individuele voorkeuren en woonomstandigheden. Deze drie aspecten tezamen geven een eerste indicatie van het draagvlak in de longlistwijken om van het aardgas af te gaan.
Inwoners die niet in een longlistwijk wonen kwamen vanuit de postcodecheck in een verkorte versie van de vragenlijst terecht, die alleen bestond uit vragen over hun mening t.a.v. aardgasvrij.

In totaal hebben 270 respondenten de algemene vragenlijst ingevuld en 113 respondenten de longlist- vragenlijst. Van de longlistrespondenten hadden 110 inwoners een koopwoning en slechts drie een huurwoning. Deze laatste groep hebben we als niet significant uit de verwerking gehaald.

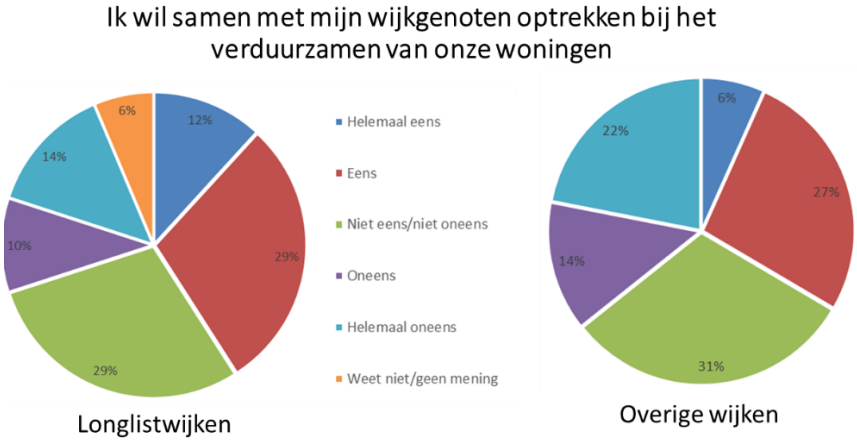
Gezien de ervaring van Awareness in andere trajecten kunnen we hier spreken van een mooie antwoord-score. Helemaal wanneer we er rekening mee houden dat het onderwerp voor veel inwoners op het moment van het live gaan van de vragenlijst nog erg abstract was en omdat we de digitale vragenlijst alleen met fysieke communicatiemiddelen (zoals het huis-aan-huisblad) onder de aandacht konden brengen van inwoners.

De eerste algemene conclusies uit de analyse van de vragenlijstenrespons zijn:

- De respondenten uit longlistwijken hechten iets meer waarde aan het belang van de klimaatdoelen dan respondenten uit de andere wijken

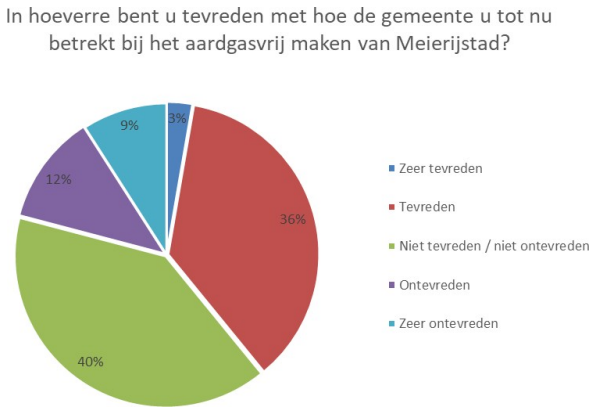
- De bereidheid van de respondenten om zelf de eigen woning aardgasvrij te maken ligt in longlistwijken op vergelijkbaar niveau als in de overige wijken
- Deze bereidheid ligt in het geval dat aardgasvrij samen met de hele wijk wordt opgepakt in de longlistwijken iets hoger dan in de andere wijken

- De belangrijkste redenen voor de longlist-inwoners om te overwegen hun woning aardgasvrij te maken is voornamelijk een duurzame toekomst (35%) of omdat het ‘nu eenmaal moet’ (20%).
- Onder inwoners van de longlistwijken leeft veruit als belangrijkste zorg de betaalbaarheid van aardgasvrije alternatieven, zowel voor wat betreft de investeringskosten als de gebruikskosten. In de open vragen komt het thema ‘betaalbaarheid’ veelvuldig voor. 46% van de antwoorden bij ‘wat zijn uw zorgen’ gaan over de betaalbaarheid en de kosten van overstappen op aardgasvrij. Ook gaat 50% van de antwoorden bij ‘waar moet de gemeenteraad rekening mee houden’ over betaalbaarheid en kosten. Mensen zijn benieuwd naar subsidies en vinden het van belang hiervan op de hoogte te worden gehouden.
- Daarnaast vragen veel respondenten zich af of de gemeente niet te snel wil: 19% geeft graag mee dat de gemeente niet voorop hoeft te lopen. Liever wachten op goede, betaalbare en duurzame alternatieven, dan een project starten wat niet succesvol blijkt. Al helemaal als dit ook financiële consequenties kan hebben voor de inwoners zelf. Aspecten als comfort en overlast bij aanleg worden in mindere mate genoemd.
- Over het algemeen zijn de respondenten uit de longlistwijken (redelijk) tevreden over hun wijk. Een kwart vindt hun ideale wijk over 30 jaar eruitzien zoals het er nu ook uitziet. Qua verbeteringen wordt verkeersveiligheid veelvuldig genoemd. Zowel bij verbeteringen in de wijk en bij de vraag welke

koppelkansen men ziet als de straat wordt opengebroken, antwoordt zo'n 35% dat de verkeersveiligheid verbeterd mag worden. Tenslotte, als men aanvullend wordt gevraagd naar hun ideeën over het aardgasvrij maken van de eigen wijk, noemt meer dan een kwart van de respondenten 'waterstof' als het ideale alternatief.

- Over het algemeen is men redelijk tevreden over hoe de gemeente nu communiceert. Het belang van goede communicatie wordt wel benadrukt, met name omdat de informatie nu nog als erg abstract wordt ervaren. Het belang van informatie over waar aardgasvrij precies over gaat wordt onderstreept door de reacties op de open antwoorden: er worden nu nog allerlei aspecten bijgehaald die niet van belang zijn voor de transitievisie, maar wel verstorend kunnen werken op het verdere gesprek over het aardgasvrij maken van wijken.

- De bereidheid om als eerste wijk(en) rond 2030 van het aardgas af te gaan ligt in het algemeen niet hoog en varieert per wijk. De inzichten per wijk zijn in het volgende hoofdstuk als indicatie gebruikt bij het selecteren van mogelijke shortlistwijken.

5.1.6 Bewonersavonden op 4 en 11 februari 2021

Van de drie geplande bewonersavonden zijn twee bijeenkomsten voor particuliere woningbezitters georganiseerd. Voor de derde avond speciaal voor huurders was onvoldoende belangstelling. Op deze avonden zijn de inwoners van alle longlistwijken geïnformeerd over de huidige inzichten en was er voor hen gelegenheid tot het stellen van vragen en om met de gemeente in gesprek te gaan. De inzichten die op deze avonden zijn opgehaald zijn in een deelrapport van dit rapport weergegeven (bijlage 6). Hier volstaan we met de conclusies die aan het einde van alle deelsessies met de deelnemers zijn geformuleerd.

Aan de bewonersavond op 4 februari 2021 voor de wijken in het westelijk deel van de gemeente Meierijstad namen 20 inwoners deel. De tweede bewonersavond vond op 11 februari plaats voor de wijken in het oostelijk deel van de gemeente. Hier namen 50 inwoners aan deel.

Uit de bijeenkomst op 4 februari is geen algemeen geldende conclusie te trekken. De deelnemers geven aan dat zij eerst meer en concretere informatie willen. Vooral het belang van goede voorlichting wordt benadrukt. De indruk is dat aan deze bijeenkomst relatief veel mensen deelnamen die vooroplopen en die het onderwerp belangrijk en interessant vinden.

Van de bijeenkomst op 11 februari is de algemene conclusie in de deelsessie 't Ven Oost en 't Ven West dat inwoners van deze groep wijken niet de behoefte hebben om als eerste rond 2030 van het aardgas af te gaan. Men heeft

bedenkingen ten aanzien van de technische en financiële haalbaarheid, verwachtingen over positieve technologische innovaties en behoefte aan individuele keuzevrijheid. In Oranjewijk/Dorsveld waren de meningen positiever.

Op beide bewonersavonden is tot slot de bereidheid onder de deelnemers gepeild. Daarvoor konden zij kiezen tussen de volgende twee stellingen: “Aardgasvrij? Noteer onze wijk maar als laatste in 2050” (1) en “Aardgasvrij! Natuurlijk zijn we nu al geïnteresseerd in wat mogelijk is” (2).

In de deelsessie voor Erp, 't Ven en Bunders kozen de deelnemers overwegend voor de eerste stelling. In de deelsessie voor de wijken Busselbunders, Heibunders, Laarbunders en Veghel Zuid 1 & 2 stemde iedereen voor de laatste stelling.
Deze algemene conclusies behoeven wel de nuancering dat tijdens de avond diverse stellingen zijn besproken en dat de stellingen (soms zeer) uiteenlopende reacties opriepen. Dit onderstreept het belang om de inzichten uit deze participatieronde als een indicatie voor draagvlak te zien, dat in de volgende fase in de shortlistwijken nader getoetst moet worden onder een bredere groep inwoners uit die wijken.

5.1.7 Eerste bijeenkomst klankbordgroep (4 maart 2021)

Naast de directe acties richting bewoners is een klankbordgroep gevormd. De rol hiervan is feedback te geven op het proces dat de gemeente uitvoert. De consultatie van de klankbordgroep gebruikt de gemeente om het eindadvies dat in december wordt vastgesteld verder aan te scherpen.
De leden van de klankbordgroep zijn gevraagd vanwege hun betrokkenheid bij de gemeente en de gemeenschap en op basis van hun inhoudelijke expertise.

Op de eerste bijeenkomst zijn de klankbordgroepsleden meegenomen in de opzet van de visieontwikkeling en de voorbereidende stappen om tot de longlistwijken te komen. Ook is het proces toegelicht hoe we via een shortlist tot door de gemeenteraad vast te stellen startwijken komen en zijn vragen over de reikwijdte van de visie en de rol van de klankbordgroep beantwoord. In een eerste reactie gaven de leden het belang aan van:

- het benutten van lokaal beschikbare expertise en de kans om nieuwe expertise op te doen,
- het behouden van ruimte voor innovatieve technieken, ook al worden rond 2030 de eerste wijken met bewezen technieken van het aardgas afgekoppeld,
- de betaalbaarheid en de leveringszekerheid en het beschikbaar houden van een terugvaloptie en
- duidelijke communicatie en zorgvuldige participatie met het oog op het verkrijgen van vertrouwen en het bouwen aan draagvlak.

6 Fase 3: Conceptfase

Om van de shortlist te komen tot de potentiële startwijken, was de inzet op participatie en communicatie er in deze laatste fase, de conceptfase, op gericht te organiseren dat een (ten opzichte van de vorige fase bredere) groep inwoners van shortlistwijken betrokken werd bij de afweging of hun wijk geschikt is als startwijk. Bij de voorbereiding op gesprekken met wijkbewoners zijn tot en met de zomer alle relevante partijen die konden bijdragen aan succesvol contact met de startwijkbewoners betrokken. Dit betreft onder meer de professionele partners en de wijk- en dorpsraden.

In de periode na de zomer (augustus tot en met oktober 2021) is de focus verlegd naar activiteiten om inwoners van shortlistwijken actief te betrekken bij de afweging of hun wijk geschikt is als startwijk. Doel was zo goed mogelijk een indicatie te krijgen van het draagvlak om als wijk van het aardgas af te gaan en wat wijkbewoners belangrijke meekoppelkansen en randvoorwaarden vinden. Dit beeld is – samen met de uitkomsten van het inhoudelijk spoor – informatie op basis waarvan de gemeenteraad uiteindelijk de TVW kan vaststellen, inclusief het benoemen van de startwijken. Daarnaast is dit beeld te gebruiken bij het vervolgtraject dat daarna komt: het in samenspraak met de startwijken opzetten van de wijkuitvoeringsplannen.

6.1 Participatie- en communicatieaanpak voor de zomer (mei t/m juli 2021)

De participatie was er op gericht inzicht op te bouwen in hoeverre ook de inwoners vinden of hun shortlistwijk geschikt is als startwijk. De aanpak is gebaseerd op een aanscherping van de stakeholderanalyse en een gesprek met de buurtadviseurs. Dit bood inzicht in de specifieke belangen en belanghebbenden per shortlistwijk.

Concreet heeft dit in de maanden mei t/m juli 2021 geleid tot de volgende activiteiten:

1. Per shortlistwijk: één of twee *gesprekken met de wijkraad* om een beter beeld te krijgen van het potentiële draagvlak in de wijk (juni en juli).
2. Een b*ewonersbrief*, verstuurd naar alle bewoners van de wijken op de shortlist (juni 2021) met een toelichting op het project Meierijstad Aardgasvrij en een uitnodiging voor de informatieavond.
3. Een *algemene informatieavond*, voor de inwoners van de zes wijken op de shortlist (15 juli).
4. De tweede bijeenkomst van de *Klankbordgroep* (maandag 19 juli)

Vanwege de coronamaatregelen hebben al deze bijeenkomsten digitaal plaatsgevonden. Helaas was het daardoor niet mogelijk om inwoners met fysieke acties, zoals pop-up straatacties, te betrekken. Ondanks deze beperkingen hebben behoorlijk wat inwoners van Meierijstad aan een of meer van de participatiemomenten deelgenomen.

6.1.1 Gesprekken met wijk- en dorpsraden - juni en juli 2021

Om beter in beeld te krijgen of de shortlistwijken ook daadwerkelijk geschikt zouden kunnen zijn als startwijk is voor de zomer verder gesproken met de wijk- en dorpsraden. Iedere raad is uitgenodigd voor twee gesprekken.

Het eerste gesprek was vooral informerend van aard. In dit gesprek namen we de raden mee in het proces en bespraken we met hen wat het betekent om op de shortlist te staan. In dit gesprek vroegen we leden van de wijk- en dorpsraden ook naar mogelijke kansen en belemmeringen die zij zien. De leden van de wijk- en dorpsraden werden gevraagd voorafgaand aan het tweede gesprek zelf inwoners te consulteren om te kijken hoe zij erin staan

en om mogelijke sleutelfiguren te benaderen om deel te nemen aan het tweede gesprek. Op deze manier is met bijna alle wijken van de shortlist gesproken; alleen Hulzebraak sloot niet aan. De verslagen van deze sessies zijn opgenomen in bijlage 7.
In deze eerste gespreksronde kwam naar voren dat er in Eerde en een gedeelte van de Scheifelaar (Hoeve I en Hoeve II) enthousiaste inwonersgroepen zijn die verder willen denken en praten over de energietransitie. Omdat het hier gaat om diverse en veelal vrijstaande woningen, is een collectieve wijkaanpak minder voor de hand liggend. Hierdoor zijn deze wijken wel interessant voor het ontwerpen van blauwdrukken/staalkaarten voor vrijstaande woningen in Meierijstad maar mogelijk minder geschikt als startwijk met een wijkuitvoeringsplan.

In een tweede ronde gesprekken werd verder ingegaan op de reacties uit de wijken en de kansen en bedreigingen die de wijkraden zien. Waar de meeste wijkraden wel gesproken hadden met inwoners, sloten tijdens deze gesprekken geen inwoners aan.

De gesprekken met Dorsveld en De Bunders leverden vooral input op voor de aanpak in aanloop naar de potentiële startwijken. In beide gesprekken kwam naar voren dat de wijkraden voldoende kans zagen om na de zomer verder het gesprek aan te gaan met inwoners en te verkennen of de wijken geschikt zijn als potentiële startwijk. Vanuit Plein werd duidelijk het signaal afgegeven dat deze wijk liever later in dit soort processen wordt aangehaakt. Er is behoefte aan meer concrete plannen, waarop gereageerd kan worden. De wijk is wel actief en wil vooruit, maar leent zich daardoor mogelijk minder om als startwijk aan te wijzen.

Vanuit Oranjewijk nam niemand deel aan deze tweede ronde gesprekken.

6.1.2 Een bewonersbrief (juni 2021)

Om te zorgen voor een grote(re) opkomst bij de digitale bijeenkomst van 15 juli, zijn de inwoners van de shortlistwijken eind juni uitgenodigd voor deze avond per brief, naast de communicatie via de digitale kanalen van de gemeente en de gemeentepagina in de huis-aan-huisbladen. In deze brief werd ook toegelicht dat de gemeente werkt aan een Transitievisie Warmte, welke wijken nu op de shortlist staan en wat dit betekent. De brief is opgenomen in de bijlage (bijlage 8).

6.1.3 Algemene informatieavond, voor de inwoners van de zes wijken op de shortlist (15 juli)

Voor de zomer organiseerden we ook een digitale informatieavond. De presentatie die we tijdens deze sessie gebruikten is terug te vinden in bijlage 9. Voor deze avond zijn, door middel van de bewonersbrief, de inwoners van de zes shortlistwijken specifiek uitgenodigd. Inwoners die niet in een shortlist wijk wonen, maar wel vragen hadden over het thema waren ook van harte welkom.

Voor de digitale informatieavond meldden zich ruim 240 mensen aan. Op deze avond zijn de inwoners van alle shortlistwijken geïnformeerd over de huidige inzichten. De inwoners werden geïnformeerd over de totstandkoming van de shortlist en wat het betekent een shortlistwijk te zijn. Ook schetsten we het proces na deze informatieavond en was voor hen gelegenheid tot het stellen van vragen.
Tijdens de avond stelden mensen vragen over de alternatieven voor aardgas en wat het hen als bewoners gaat kosten. Ook waren er vragen over waarom een bepaalde wijk op de shortlist staat en wat dat precies betekent. De vragen zijn na afloop per onderwerp gebundeld, beantwoord en in een Q&A-lijst op de duurzaamheidswebsite van de gemeente gepubliceerd.

Uit de bijeenkomst is geen algemeen geldende conclusie te trekken. Dat was ook niet het doel van de avond. De deelnemers geven aan dat zij eerst meer en concretere informatie willen. Vooral het belang van goede voorlichting werd benadrukt. Veel vragen en opmerkingen hadden vooral betrekking op de technische en financiële haalbaarheid, verwachtingen over positieve technologische innovaties en behoefte aan individuele keuzevrijheid.

6.1.4 De tweede bijeenkomst van de klankbordgroep (19 juli 2021)

Tijdens deze tweede bijeenkomst van de klankbordgroep bespraken we met hen het proces tot dan toe. Zo konden zij aandachtspunten meegeven die van belang zijn bij de consultatie van de shortlistwijken en de algemene communicatie. Ook lichtten we toe hoe de selectie van shortlistwijken tot stand is gekomen en bespraken we met hen een aantal inhoudelijke uitgangspunten voor het aardgasvrij maken van Meierijstad.

In deze tweede sessie gaven de leden het belang aan van:
- het goed meenemen van andere partijen dan inwoners bij de wijkaanpak.
- de ruimte dan wel mogelijkheid voor ondernemers om eventueel te kunnen kiezen voor een individuele oplossing en niet mee te gaan in een collectieve oplossing
- het tijdig en goed betrekken van belanghebbenden: draagvlak is cruciaal en ‘met honing vang je meer vliegen dan met azijn’.

Tijdens deze tweede bijeenkomst waren 7 leden van de klankbordgroep aanwezig.

6.2 Participatie- en communicatieaanpak na de zomer (augustus t/m oktober 2021)

Op basis van de input die voor de zomer is opgehaald in zowel het inhoudelijk als het publieke spoor, is na de zomer een inzet gepleegd op twee van de zes shortlistwijken:

- De Bunders (Donken en Laren) en
- Oranjewijk/Dorsveld

De acties en de bijeenkomsten waren er op gericht inwoners actief te betrekken bij de afweging of hun wijk geschikt is als startwijk. Doel was zo goed mogelijk beeld te krijgen van het draagvlak om als wijk van het aardgas af te gaan en wat wijkbewoners belangrijke meekoppelkansen en randvoorwaarden vinden.

Concreet heeft dit in de maanden augustus t/m oktober 2021 geleid tot de volgende inzet:

1. Een *ansichtkaart* voor de inwoners van de potentiële startwijken de Bunders (Donken en Laren), Oranjewijk/Dorsveld, om ze uit te nodigen voor alle acties in september (verzonden: eerste week van september 2021) (bijlage 10)
2. *Straatgesprekken* in de Bunders (Donken en Laren) en in Oranjewijk/Dorsveld. (18 september) (bijlage 11)
3. *Twee inloopavonden* georganiseerd voor inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld, (21 en 28 september) (bijlage 11)

4 Een *digitale bewonersavond*[1] voor inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld, waar bewoners de gelegenheid kregen om vragen te stellen over de warmtetransitie aan de gemeente en waar we potentieel draagvlak peilden. (5 oktober) (bijlage 12)

5 Een vragenlijst, specifiek opgesteld voor de bewoners van de potentiële startwijken. In deze vragenlijst vroegen we hen te reflecteren op het feit dat hun wijk mogelijk een startwijk is en de wijze waarop zij betrokken willen zijn bij het vervolg proces. (bijlage 13)

Vanwege de versoepelde coronamaatregelen was het in deze fase van het traject mogelijk een aantal activiteiten fysiek te organiseren. Gezien de goede ervaringen in de eerdere fases met de digitale bijeenkomsten, werd er gekozen voor een combinatie van fysieke en digitale acties.

6.2.1 Een ansichtkaart voor de inwoners van de potentiële startwijken (september)

Om de inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld te informeren over en uit te nodigen voor de participatieactiviteiten in september en oktober, hebben we naar alle adressen in deze wijken een ansichtkaart gestuurd.
Op de ansichtkaart stond een uitnodiging voor het gesprek, op de achterkant beknopte informatie over Meierijstad Aardgasvrij en een verwijzing naar de drie acties per wijk en de digitale vragenlijst. Omdat we in beide wijken op verschillende momenten het gesprek aangingen, was er een ansichtkaart voor de Bunders (Donken en Laren) en één voor Oranjewijk/Dorsveld. Door een ansichtkaart te sturen in plaats van een brief valt de boodschap net iets meer op.
De ansichtkaart is naar 2064 adressen in de Bunders (Donken en Laren) gestuurd en naar 700 adressen in Oranjewijk/Dorsveld. In bijlage 10 is een voorbeeld van de ansichtkaart opgenomen.

De voorkant van de ansichtkaart

[1] Het was de bedoeling twee digitale informatieavonden te organiseren. Gezien het geringe aantal aanmeldingen is besloten de avond samen te voegen met de avond over de Bunders (Donken en Laren).

6.2.2 Straatgesprekken in de Bunders (Donken en Laren) en in Oranjewijk/Dorsveld, (18 september).

Om zoveel mogelijk mensen te bereiken, organiseerden we ook activiteiten in de fysieke omgeving. Zowel in de Bunders (Donken en Laren) als in Oranjewijk/Dorsveld organiseerden we een actie op straat, met de Ecomobiel. Zo waren we op zaterdag 18 september tussen 10:00u en 12:00u te vinden op het plein bij De Spil in De Bunders en later die dag, tussen 14:00u en 16:00u bij de groenstrook aan de Dominicus van Ophovenstraat.
Tijdens deze acties ontvingen geïnteresseerden meer informatie, zowel mondeling als in print (zie bijlage 11), konden ze de vragenlijst invullen en was er de mogelijkheid om in gesprek te gaan met één van de medewerkers.

In de Bunders hebben wij op deze manier ongeveer 70 mensen gesproken. Veel mensen hadden vragen over de betaalbaarheid en de noodzaak van aardgasvrij wonen. Ook wilden mensen weten waarom de Bunders (Donken en Laren) op de shortlist staan en wat het betekent om een potentiële startwijk te worden. Ook de vraag waarom we van het aardgas af moeten en welke techniek in plaats van aardgas gekozen gaat worden werd veel gesteld. In veel van de gesprekken kwam naar voren dat mensen nog veel onduidelijk vinden en eerst graag meer willen weten over de betaalbaarheid.

Tijdens de actie in de middag, in Oranjewijk/Dorsveld, spraken we ongeveer 10 inwoners. De vragen die zij stelden kwamen overeen met de vragen in de Bunders (Donken en Laren). Ook in Oranjewijk/Dorsveld willen mensen graag eerst weten wat de kosten zijn en wie daarvoor opdraait, voordat verdere stappen gezet gaan worden. Tegelijkertijd lijken de bewoners die we spraken wel overtuigd van de noodzaak van aardgasvrij leven en bereid daar mogelijk aan mee te werken.

De aanwezigen gaven aan dat ze door de ansichtkaart geïnformeerd waren over de acties. Ook werd gewaardeerd dat de gemeente de wijken inging om deze informatie te delen (ook al is er nog veel onbekend) en dat de acties nu eens overdag waren.

De straatactie in De Bunders

6.2.3 Twee inloopavonden: 21 september voor de Bunders (Donken en Laren), 28 september voor Oranjewijk/Dorsveld

Op dinsdag 21 en dinsdag 28 september organiseerden we twee inloopavonden. De opzet van deze avonden was hetzelfde als tijdens de straatacties van 18 september. Wel werkten we tijdens deze avonden, in verband met de

geldende coronamaatregelen, met een aanmeldsysteem en tijdsloten: inwoners moesten van tevoren aangeven op welk moment zij aanwezig zouden zijn.
Voor de bijeenkomst op 21 september (Donken en Laren in de Bunders) meldden zich 52 inwoners aan. Voor de bijeenkomst op 28 september (Oranjewijk/Dorsveld) 11.

De vragen en opmerkingen op deze twee avonden kwamen overeen met de gesprekken die we op 18 september voerden. Veel inwoners maakten zich zorgen over de betaalbaarheid en hadden verwacht dat er al veel concretere plannen zouden liggen over wat er in hun wijk staat te gebeuren. Dat dat nog niet het geval is en dat de gemeente daarover t.z.t., bij de wijkuitvoeringsplannen, graag met inwoners in gesprek gaat werd gewaardeerd. Tegelijkertijd gaven een aantal inwoners ook aan dat ze dan tegen die tijd wel weer zouden langskomen en dat de informatie nu nog te vaag is. In de gesprekken is ook gevraagd naar mogelijke koppelkansen. Uit de gesprekken bleek dat veel mensen het een goed idee vinden wanneer er inderdaad wordt gekeken naar meekoppelkansen, maar dat zij het tegelijkertijd nog lastig vinden op dit moment al te komen met concrete mogelijkheden. Daarvoor is wat er staat te gebeuren in de wijken nog te abstract. De verwachting is dat inwoners hier zeker inbreng voor kunnen leveren en bereid zijn hierover mee te praten als de plannen voor de wijken geconcretiseerd worden.

Tijdens de inloopavond voor Oranjewijk/Dorsveld kregen we daarnaast de vraag waarom beide wijken als één worden aangeschreven: inwoners gaven aan dat het wel echt twee verschillende wijken betreft, met andere inwoners, verschillende nationaliteiten en een andere cultuur. Deze opmerking kwam overeen met signalen die we ook al eerder, tijdens de acties van 18 september en in de gesprekken met de wijk- en dorpsraden, hadden ontvangen. Er werd dan ook de tip meegegeven hier in het vervolg, bij de WUPS's, ook in de communicatie en participatie rekening mee te houden.

6.2.4 Een digitale bewonersavond (5 oktober)

Op dinsdag 5 oktober organiseerden we een digitale informatieavond voor 30 geïnteresseerden uit de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld: 90% van de aanmelders kwam uit De Bunders, 10% uit Oranjewijk/Dorsveld. De opkomst en interesse lijkt daarmee overeen te komen met de opkomst tijdens de andere activiteiten in september. Tijdens een bijeenkomst werd gepresenteerd waar we nu staan in het proces en werd dieper ingegaan op wat het betekent een potentiële startwijk te zijn. Daarna was er ruimte voor het stellen van vragen. De informatie die tijdens deze bijeenkomst gedeeld werd, was gelijk aan de informatie tijdens de andere acties in september. Veel deelnemers uitten zorgen over de betaalbaarheid van de plannen. Ook waren er vragen over de snelheid van het proces en de keuze voor mogelijke technieken. De Q&A en presentatie van deze sessie is opgenomen in bijlage 12.

6.2.5 Een vragenlijst, specifiek opgesteld voor de bewoners van de potentiële startwijken (13 september t/m 6 oktober 2021)

Tijdens de acties in september en oktober stond er ook een vragenlijst open. In deze vragenlijst vroegen we inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld te reflecteren op het feit dat hun wijk mogelijk een startwijk wordt en de wijze waarop zij betrokken willen zijn bij het vervolg proces. De vragenlijst was zowel digitaal (via https://www.meierijstad.nl/duurzaamheid/) als fysiek (tijdens de acties van 18, 21 en 28 september) in te vullen. Uiteindelijk is de vragenlijst 44 keer ingevuld:

- 18 keer fysiek

- 26 keer digitaal

Wanneer we kijken naar de verdeling over de wijken, zien we dat 36 inwoners van de Bunders (Donken en Laren) de vragenlijst hebben ingevuld en 8 inwoners van Oranjewijk/Dorsveld. Voor de uitkomsten van de vragenlijst verwijzen we naar bijlage 13.

De vragenlijst bevatte een aantal vragen met betrekking tot de manier waarop mensen graag betrokken willen worden in het vervolgproces, mocht hun wijk gekozen worden als startwijk. De meeste inwoners hebben aangegeven dat ze op de hoogte willen worden gehouden door middel van een (digitale) nieuwsbrief, dat ze vragen willen kunnen stellen op informatieavonden en dat ze op voorstellen van de gemeente willen kunnen reageren. Nagenoeg alle respondenten van de vragenlijst hebben zich dan ook aangemeld voor de nieuwsbrief.

Als er gesprekken gaan plaatsvinden tussen de gemeente, inwoners en andere belanghebbenden, willen de inwoners, die daarbij aan tafel willen zitten, op persoonlijke titel meepraten. De rest wil op de hoogte gehouden worden van wat er besproken wordt via de nieuwsbrief. De meeste behoefte is om het gesprek aan te gaan over het kostenplaatje, de aanpassingen aan de eigen woning en de andere manieren om hun woning te verduurzamen, zoals isolatie.

Uit de vragenlijst blijkt ook dat er behoefte is aan fysieke bijeenkomsten – twee derde heeft dit liever dan digitale bijeenkomsten. Niemand heeft aangegeven de voorkeur te hebben aan digitale bijeenkomsten, maar een derde van de respondenten geeft aan geen specifieke voorkeur te hebben. Hierbij moet wel meegerekend worden dat ongeveer 40% van de respondenten van de vragenlijst op een fysieke bijeenkomst heeft ingevuld. Gezien de opkomst bij de digitale bijeenkomsten eerder in het proces en de laatste bijeenkomst in oktober (35 aanmeldingen), lijkt er wel degelijk ook behoefte te zijn aan digitale bijeenkomsten.

7 Participatie- en communicatieaanpak november 2021 – januari 2022

Op het moment van schrijven, staan er nog twee acties op de planning vanuit de participatie- en communicatie aanpak:

1 De derde bijeenkomst van de klankbordgroep (november)
2 Een algemene informatieavond (januari 2021)

Tijdens deze derde bijeenkomst van de klankbordgroep zal de klankbordgroep haar reflectie geven op de concept Transitievisie Warmte. Op basis van deze reflectie wordt een Raadsinformatiebrief opgesteld, die voor bespreking van de TVW aan de raad wordt toegezonden.
Om het proces met alle belangstellenden en belanghebbenden goed af te ronden, vindt er in januari 2022 een informatieavond plaats waarin een terugkoppeling plaatsvindt van de bespreking van de TVW in de raad van 16 december 2021.

8 Observaties en aanbevelingen met betrekking tot participatie en communicatie in het vervolgproces

Ruim anderhalf jaar, van het voorjaar 2020 tot en met oktober 2021, hebben we gewerkt aan het in participatie opstellen van de Transitievisie Warmte Meierijstad. In deze maanden gingen we van 93 wijken naar uiteindelijk 2 potentiële startwijken en 2 potentiële pilotwijken. Hoe we tot deze keuze zijn gekomen, is opgenomen in de Transitievisie Warmte Gemeente Meierijstad. In deze visie is ook een eerste voorzet opgenomen om te komen tot een 'Uitvoeringsstrategie Warmtetransitie Meierijstad' (Hoofdstuk 6 uit de Transitievisie Warmte Gemeente Meierijstad).

In dit afsluitende hoofdstuk van deze rapportage over het participatie- en communicatieproces dat we de afgelopen maanden hebben doorlopen, komen we met een aantal observaties en conclusies die kunnen helpen bij het mede vormgeven van deze uitvoeringsstrategie.

Voor we daar mee starten, nog even de cijfers:
Uiteindelijk organiseerden we:

- 1 digitaal vragenuur, ook live gestreamd op YouTube,
- 4 digitale informatieavonden (NB: we hadden er zes gepland maar 2 gingen er i.v.m. een lage belangstelling niet door: een bijeenkomst voor huurders en een bijeenkomst specifiek voor Oranjewijk/Dorsveld werden dan ook gecanceld),
- 2 fysieke inloopavonden,
- 2 straatacties en
- 2 sessies met de klankbordgroep (Nb: een derde sessie volgt in november 2021).

En volgt er in januari 2022 nog een algemene informatieavond.

Qua aantallen mensen betekende dit:

- 608 aanmeldingen voor de bijeenkomsten,
- Ongeveer 80 gesprekken tijdens de straatacties van 18 september (aanmelden was hiervoor niet nodig) en
- (op het moment van schrijven) ruim 750 views van het digitale vragenuur van 5 januari 2020.

Naast deze bijeenkomsten, stuurden we twee brieven en 1 ansichtkaart:

- 1 brief naar alle inwoners, in december 2020,
- 1 brief naar de inwoners van de wijken op de shortlist, in juni 2021 en
- 1 ansichtkaart, naar de inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld.

Ook werd er aandacht besteed aan het proces om te komen tot de Transitievisie Warmte via de social media-kanalen van de gemeente, via de website, via de gemeentepagina in het huis-aan-huisblad en via persberichten.

Er stonden in deze periode 3 vragenlijsten open:

- 1 vragenlijst voor alle inwoners van Meierijstad, ingevuld door 270 mensen (februari),
- 1 vragenlijst voor de inwoners van de wijken op de shortlist, ingevuld door 113 mensen (februari 2021) en

- 1 vragenlijst voor inwoners van de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld, ingevuld door 44 mensen (september/oktober 2021).

In willekeurige volgorde hierbij een aantal observaties op basis van dit proces.

8.1 Vroegtijdig betrekken wordt gewaardeerd, maar nog veel is onduidelijk

Zoals we al eerder aangaven bevindt de gemeente Meierijstad zich in de landelijke voorhoede, door al bij de visievorming participatie en communicatie op te pakken. Veel andere gemeenten houden het in deze fase bij het informeren van inwoners en het uitvoeren van een technisch haalbaarheidsonderzoek. Het vroegtijdig meenemen van onder andere inwoners voegt waarde toe aan de visievorming en zorgt dat er al veel inzichten zijn voor de WUPs die vanaf 2022 opgesteld moeten worden.

In de gesprekken die we voerden, in de sessies die we organiseerden en in de vragenlijsten werd duidelijk dat inwoners van Meierijstad deze inzet van de gemeente waarderen. Het wordt als prettig ervaren dat de gemeente open is over het proces en de tijd neemt toe te lichten waar we staan, wat wel en wat (nog) niet bekend is. Tegelijkertijd komt tijdens alle sessies en gesprekken naar voren dat het voor inwoners op dit moment nog weinig concreet is. Er zijn zorgen over de kosten en de betaalbaarheid en mensen vinden het lastig al mee te denken nu nog niet bekend is wat de alternatieven voor het aardgas in hun wijk zijn.

De opkomst en reacties laten wel zien dat mensen graag geïnformeerd en betrokken worden en de verwachting is dan ook dat inwoners zeker bereid zijn mee te praten als de plannen voor de wijken geconcretiseerd worden.

We adviseren hierbij wel door te gaan op het gekozen pad en, ook na het vaststellen van de Transitievisie Warmte, het contact met de inwoners op te blijven zoeken.

8.2 Veel bekende en onbekende gezichten: besteed zorg aan herhaling

We spraken de afgelopen anderhalf jaar ruim 600 mensen over de Transitievisie Warmte en ruim 420 mensen namen de moeite een vragenlijst in te vullen. Voor een deel zit hier herhaling in: we zagen een aantal dezelfde mensen bij iedere actie. Tegelijkertijd zagen we ook iedere bijeenkomst nieuwe mensen. Mensen die voor het eerst hoorden van de Transitievisie Warmte maar ook mensen die bij het concreter worden van de aanpak pas de noodzaak zagen om mee te praten.

Dit zorgde ervoor dat we in onze aanpak veel tijd en aandacht hebben gestoken in het herhalen van de boodschap: zowel over het doel van de Transitievisie Warmte als over de aanpak en het proces. Soms kregen we daardoor te horen “is dit precies dezelfde presentatie als de vorige keer?”, andere keren waren mensen juist blij wanneer we konden verwijzen naar informatie op de website of het eerder gehouden vragenuur, omdat daarin al antwoord werd gegeven op de vragen die zij hebben.

We verwachten dat er bij iedere actie, iedere communicatie uiting en iedere bijeenkomst mensen zullen aansluiten voor wie dit de eerste keer is dat zij horen of praten over aardgasvrij wonen in Meierijstad. Het is dan ook raadzaam hier in de communicatie en tijdens de acties rekening mee te houden. Bij zo’n belangrijk thema als

de Transitievisie Warmte nu en de wijkuitvoeringsplannen straks, is het van cruciaal belang dat alle deelnemers over dezelfde kennis-kaders (kunnen) beschikken. Doe dit echter wel op zo'n manier dat ook onderkend wordt dat deze kennis voor sommige aanwezigen inderdaad een herhaling is: het is juist ook zaak mensen die al langer betrokken zijn vast te houden.

8.3 Communicatie, communicatie, communicatie!

In navolging op paragraaf 8.2: communicatie is van cruciaal belang. Juist om alle inwoners van de gemeente vanaf de start van het proces de kans te bieden mee te doen, is er in december 2020 voor gekozen een brief te sturen naar iedereen in Meierijstad. Toen duidelijk was welke wijken op de shortlist stonden, hebben we dit herhaald door naar alle adressen in deze wijken weer een brief te sturen. Naast dat we brieven stuurden, hebben we gebruik gemaakt van persberichten, berichten op de social mediakanalen van de gemeente en de gemeentepagina. Ook hebben we contact gezocht met de wijk- en dorpsraden van de shortlistwijken. Alles om zoveel mogelijk mensen op de hoogte te stellen van het proces wat we doorlopen en om hen in staat te stellen mee te praten.

Bij de acties in september, negen maanden na de eerste bijeenkomst, spraken we een aantal mensen die geschrokken waren. Ze hadden eerder die maand een ansichtkaart van de gemeente ontvangen en waren verrast om te merken dat
a. de gemeente bezig was met het nadenken over een aardgasvrij Meierijstad en
b. dat hun wijk kennelijk op een shortlist stond.

Ze hadden verwacht daar wel eerder over te horen van de gemeente.

Bovenstaande dient ter illustratie en laat zien hoe belangrijk het tijdig en bij herhaling communiceren over aardgasvrij is. Het laat ook zien hoe ingewikkeld dit is: met een brief naar alle inwoners zou men immers mogen verwachten dat iedereen op de hoogte kan zijn.

Voor toekomstige communicatie over aardgasvrij wonen is het dan ook belangrijk vroegtijdig te blijven communiceren, maar vooral ook meerdere communicatiemiddelen in te zetten. Het zou naïef zijn te denken dat alle inwoners de brief of gemeentepagina lezen. Zorg ook dat informatie die gedeeld is tijdens informatieavonden of in een (nieuws)brief nog op andere plekken is in te zien. Een goed voorbeeld hiervan is het digitale vragenuur, van januari 2021, dat nog te bekijken is via het YouTube-kanaal van de gemeente.

Daarnaast is het raadzaam ook andere kanalen in te zetten, naast de vaste gemeentelijke kanalen. In de gesprekken met de wijk- en dorpsraden kwam meer dan eens naar voren dat zij ook hun eigen communicatiekanalen naar hun inwoners hebben. Maak daar gebruik van wanneer nodig, maar kijk ook naar mogelijke andere kanalen.

8.4 Kies een diverse aanpak, digitaal en fysiek

Gelijktijdig met de start van de werkzaamheden aan de Transitievisie Warmte, belandden we in een wereldwijde pandemie. Deze zorgde ervoor dat we de afgelopen anderhalf jaar de participatie voornamelijk digitaal moesten organiseren: alleen in september 2021 was het weer mogelijk een aantal bijeenkomsten fysiek te organiseren.

De coronapandemie zorgde ervoor dat we de aanpak voor participatie gedurende het proces een aantal keren hebben moeten herzien. Het zorgde er ook voor dat we, samen met de inwoners van Meierijstad, ontdekten wat het betekende om participatie voornamelijk digitaal te doen.

Nu het weer mogelijk is elkaar fysiek te ontmoeten, biedt dat kansen voor de participatie in het vervolgtraject. In de vragenlijst van september/oktober 2021 gaven veel inwoners aan de voorkeur te geven aan fysieke bijeenkomsten. Ook tijdens de acties op straat op 18 september 2021 gaven mensen aan het prettig te vinden dat de gemeente nu eens naar mensen toe ging. In de aanpak om te komen tot de TVW hebben we er bewust voor gekozen activiteiten te organiseren in de fysieke omgeving, op locaties in de potentiële startwijken en op plaatsen waar mensen al zijn. De drempel om langs te komen en vragen te stellen was daarmee voor veel mensen laag. Het bood daarnaast de mogelijkheid individueel met mensen verder te spreken. Door ook straatacties te organiseren spraken we daarnaast mensen die misschien nog niet of minder met het thema bezig zijn, maar die uit nieuwsgierigheid even kwamen kijken. We adviseren dit type acties ook in het vervolgtraject in te zetten.

Tegelijkertijd vragen we hier aandacht voor de digitale sessies. Er waren avonden bij dat, in visievorming, zich 240 mensen hebben aangemeld voor een digitale bijeenkomst. We kregen ook reacties van mensen die aangaven normaal gesproken niet naar het gemeentehuis (of een andere locatie) te gaan voor een dergelijke bijeenkomst, maar nu wel aan te sluiten omdat het vanuit huis kon. Vooral voor mensen die nog minder een mening hadden gevormd, bleken de digitale sessies een uitkomst.

Nu fysieke bijeenkomsten, met inachtneming van de geldende coronamaatregelen, weer mogelijk zijn, willen we vaker de straat op te gaan en acties organiseren waarbij we echt naar de mensen toe kunnen; maar daarbij verliezen we niet uit het oog wat digitale participatie heeft opgeleverd. Juist door bij de acties in september 2021 te kiezen voor een mix aan activiteiten (digitaal, avondbijeenkomsten en acties op straat) hebben we veel mensen in de Bunders (Donken en Laren) en Oranjewijk/Dorsveld kunnen spreken.

8.5 Kies een aanpak die aansluit bij de wijk

In aanvulling op paragraaf 8.4, over een diverse aanpak met een combinatie van fysieke en digitale bijeenkomsten, willen we graag nog een dimensie toevoegen aan de aanpak: zorg voor maatwerk per wijk. De opmerking tijdens de inloopavond voor Oranjewijk/Dorsveld laat ook zien dat het raadzaam is verder te kijken dan wat volgens de CBS een wijk is. In iedere wijk wonen andere mensen en is een andere cultuur en zelfs binnen wijken kunnen er verschillen zijn, waardoor gekozen moet worden voor een andere aanpak. Wil je inwoners van de potentiële startwijken goed en tijdig betrekken bij de uitvoeringsplannen, dan is een communicatie- en participatie aanpak op maat cruciaal.

In het proces om te komen tot deze Transitievisie Warmte hebben we een goed beeld gekregen van de potentiële startwijken. Hiermee ligt er een basis voor het vervolgtraject. We raden aan in het vervolgtraject van de wijkuitvoeringsplannen nog verder in te zoomen op de specifieke kenmerken van deze (deel)wijken en op basis daarvan een eerste communicatie- en participatiestrategie per wijk op te stellen. Hierbij kan worden aangehaakt op communicatiemiddelen van derden, bijvoorbeeld woningcorporaties. In de wijken staan namelijk veel huurwoningen en woningcorporaties zijn voor een deel van de inwoners een gesprekspartner en informatiebron. In een later stadium kan deze dan ook getoetst worden bij de buurtadviseurs, de wijk- en dorpsraden en de inwoners van de betreffende wijken.

8.6 Verschillende thema's, maar allemaal duurzaamheid

De laatste observatie die we willen maken, is er één die mogelijk net iets buiten de scope van de Transitievisie Warmte ligt. Wanneer we kijken naar de vragen die gesteld zijn tijdens de bijeenkomsten en op straat en naar de reacties die we voorbij zagen komen in de vragenlijsten, zien we dat inwoners ook vaak beginnen over zonnepanelen, het opwekken van windenergie en (bijvoorbeeld) kernenergie. Het zijn allemaal thema's die te maken hebben met duurzaamheid, maar niet altijd een relatie hebben met aardgasvrij wonen. Het zijn echter wel zaken die leven bij inwoners.

Voor het vervolgtraject adviseren we dan ook hier rekening mee te houden. Waar voor ons onderwerpen als het opwekken van duurzame energie en aardgasvrij echt verschillende zaken zijn, is het voor inwoners vaan 'één pot nat'. Het is raadzaam hier rekening mee te houden in de communicatie en bij de voorbereiding van bijvoorbeeld bijeenkomsten: het is zeker mogelijk dat er tijdens een bijeenkomst over aardgasvrij wonen vragen worden gesteld over kernenergie.